

Original article

Uzaktan Eğitim Sürecinde Dijital Dönüşüm Hedeflerinin Gerçekleştirilmesine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Student Opinions on Achieving Digital Transformation Goals in the Distance Education Process

Tuba Turhan ^a & Adil Çoruk ^{b,*}

^a Teacher, Bayramic Atatürk Anatolian High School, Çanakkale, Türkiye

^b Associate Professor, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Çanakkale Onsekiz Mart University, Çanakkale, Türkiye

Özet

2020 yılından itibaren tüm dünyayı etkisi altına alan koronavirüs salgını, teknolojinin birçok alana entegrasyonunu hızlandırmış ya da zorunlu kılmıştır. Ülkemizde de hastalığın yayılmasını önlemek amacıyla uzaktan eğitime hızlı bir şekilde geçiş yapmış, bu süreç dijitalleşme ile birlikte dijital öğrenmeyi de beraberinde getirmiştir. Bu çalışmada ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğrencilerin dijital dönüşümüne yönelik görüşleri incelenmiştir. Buna yönelik ilk aşamada öğrencilerin dijital dönüşüm kavramı ile ilgili görüşleri araştırılmıştır. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji tekniği kullanılmıştır. Çanakkale ilinde öğrenim gören 143 öğrencinin katıldığı araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu ile veriler toplanmıştır. Form 2023 Eğitim Vizyonu ve 11. Kalkınma Planı içerisinde bulunan dijital dönüşüm hedefleri doğrultusunda araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Araştırma çerçevesinde görüşme formlarının inandırıcılığını arttırmak için pilot çalışmalar yapılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda formlara son şekli verilmiştir. Verilerin incelenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre dijital dönüşüm öğrenciler tarafından uzaktan eğitim kavramı ile ilişkilendirilmiştir. Öğrenciler Eğitim Bilişim Ağı Portalını etkili ve yeterli bulmamışlar fakat portal içerisindeki dijital içerik ve materyalleri yeterli bulmuşlardır. Öğrencilerin çoğunluğu uzaktan eğitim sürecinde okul yöneticilerinin kendilerine yönelik herhangi bir katkı sunmadıklarını belirtmişlerdir. Ölçme ve değerlendirme sürecinde büyük oranda herhangi bir uygulama yapılmamıştır. Uygulama yapılan öğrenciler ise sınavların yapılmadığını ancak bu süreçte ödevlerin başarılı bir şekilde yürütüldüğünü ifade etmişlerdir. Dijital dönüşüm hedeflerinin gerçekleştirilmesi noktasında eğitimin tüm paydaşları ile iş birliği içerisinde hareket etmek, etkili kararlar alabilmek amacıyla farklı okul türlerindeki öğretmen ve öğrencilerin görüşlerine başvurmak süreç olumlu katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan Eğitim, Dijital Dönüşüm, Ortaöğretim, Öğrenci.

Abstract

Digitalisation was accelerated by the Covid-19 pandemic in 2020. Distance learning began with the pandemic. In this process, the achievement of digital transformation goals has become inevitable. In this study, the views of students working in secondary education institutions about digital transformation were examined. For this purpose, in the first phase, the views of the students on the concept of digital transformation were investigated. The study used the phenomenological technique, one of the qualitative

* Corresponding author:

Adil Çoruk is an associate professor in Department of Educational Sciences Çanakkale Onsekiz Mart University in Çanakkale, Türkiye. His research interests include the Education Management, Leadership in Education and Educational Administration, Supervision, Planning and Economics. He has lived, worked, and studied in Çanakkale, Türkiye.
Email: adilcoruk@hotmail.com

research designs. The research involved 143 students studying in the province of Çanakkale. The data was collected using a semi-structured interview form. The semi-structured interview form was created for the digital transformation targets in the 2023 Education Vision and the 11th Development Plan. The research included pilot studies to increase the credibility of the interview forms. As a result of the studies, the forms were finalised. The data were analysed using content analysis method. According to the results obtained, they associated digital transformation with the concept of distance learning. Students found the Education Informatics Network Portal not effective and sufficient, but they found the digital content and materials in the portal sufficient. In the process of distance learning, school administrators have not contributed much to the students. Furthermore, students expressed that the distance learning assignments had been successfully completed.

Keywords: Distance Education, Digital Transformation, Secondary Education, Student.

Received: 11 October 2024 * **Accepted:** 20 December 2024 * **DOI:** <https://doi.org/10.29329/jtae.2024.1108.1>

GİRİŞ

21. yüzyılda yaşanan teknolojik gelişmeler ve bunlara bağlı olarak ortaya çıkan dijital dönüşümler, bireylerin teknolojiyi yaşamlarındaki her alana entegre etmelerini mecbur kılmıştır. Teknolojik alanda devrim niteliğindeki gelişmelerle ön plana çıkan 21. yüzyılda bireyler; başarılı olabilmek, kişisel gelişimlerini sürdürülebilirlik, içerisinde bulundukları yüzyılın gerektirdiği nitelikleri kazanabilmek amacıyla çeşitli becerilere sahip olmak mecburiyetindedirler. Çok yönlü düşünme, etkili iletişim, iş birliği, değişen ve gelişen dünya düzenine yönelik yaratıcılık, kişisel olarak öğrenmeyi anlamak, içinde bulunduğumuz çağa uyum noktasında sahip olunması gereken becerilerin başında gelmektedir. Zira günümüz çağındaki toplum ‘dijital toplum’ olarak adlandırılmakta, dijital toplum da dijital insana gereksinim duymaktadır. Dijital toplum, insanlar arasındaki iletişim ve etkileşimlerin teknolojik araçlar yoluyla farklı bir boyut kazandığı yeni bir toplumsal düzeni karşılamaktadır (Kaşık, 2022). Dijital toplumda teknolojinin nefes kesen gelişimi ile birlikte dijital dönüşüm de hızlı bir şekilde devam etmektedir. Yalın fakat yenilikçi iki kelimedenden oluşan dijital dönüşüm; teknoloji, iş süreçleri ve bireylerde meydana gelen bütüncül bir dönüşümü ifade etmektedir (Karaman, 2020). Bu dönüşüm süreci, teknoloji ve endüstriyi bir araya getiren, sanayi toplumundan bilgi toplumuna doğru bir değişimin yaşandığı Endüstri 4.0 döneminde hız kazanmıştır. Ancak yaşanan teknolojik gelişmelerin yarattığı yeni dünyada insanların yabancılaşma kaygısı yaşamaları ile birlikte, toplumsal faydanın ön plana çıktığı Toplum 5.0 yani ‘Akıllı Toplum’ yaklaşımı ortaya çıkmıştır (Ekşi, 2022). Teknolojik gelişmelere bağlı olarak dijital alanda yaşanan bu dönüşümler eğitim-öğretim etkinliklerine de yansımış, çağın gerekliliği olan teknolojiyi bu etkinliklere transfer edebilmek, ülkeler için oldukça önemli bir amaç haline gelmiştir.

Yaşanan dijital dönüşümlere uyum sağlamak, bu yolculukta kayda değer bir ilerleme sağlayabilmek için ülkemizde çeşitli politikalar geliştirmiştir. Dijital teknolojilerin tüm alanlara

entegrasyonu ile ilerleyen bu süreçte, eğitim dünyasında da öğrenme-öğretme etkinliklerinin inovatif ürünler ile birleştirilmesi, öğretmen ve öğrenciler için dijital yeterliklerin artırılması, eğitim sisteminde geleceğe yönelik ihtiyaçların karşılanması konusunda Millî Eğitim Bakanlığı tarafından çeşitli projeler üretilmeye başlanmıştır (Öztemel, 2018). FATİH Projesi ve bu kapsamda kullanıma sunulan Eğitim Bilişim Ağı (EBA), Milli teknoloji hamlesinin gerçekleştirilmesini hedefleyen TEKNOFEST Havacılık ve Uzay Festivali, bu projelerin içerisinde yer almaktadır.

Eğitimde dijital dönüşüm ile ilgili kararlar birçok belge ve planlamanın içerisine de eklenmiş, bu kararların gerçekleştirilmesi hususunda hangi adımların atılacağı ilgili kişilerle paylaşılmıştır. Eğitim alanında hedeflenen amaçlara ulaşabilmek, bu yolda ilgili politikalar ve vizyonlar oluşturabilmek için 2018 yılında, dönemin Millî Eğitim Bakanı Ziya Selçuk tarafından geleceğe yönelik becerileri içeren, 2023 Eğitim Vizyon Belgesi kamuoyuna açıklanmıştır. Vizyon Belgesindeki ana başlıklarından bir tanesi olan ‘Öğrenme Süreçlerinde Dijital İçerik ve Beceri Destekli Dönüşüm’ başlığı, dijital içeriklerin geliştirilmesi, buna yönelik becerilerin desteklenmesi ve bunlara yönelik içerik üretimi için gerekli eğitimlerin verilmesi gibi dijital dönüşümü destekleyen hedefleri içermektedir (Hamarat ve Arkan, 2018).

2023 Eğitim Vizyon Belgesinde olduğu gibi ülkemizle ilgili tüm alanlarda gelişimi amaçlayan 11. Kalkınma Planında da dijital dönüşüm hedeflerine yer verilmiştir. Ülkemize ait orta ve uzun vadeli planları içeren 11. Kalkınma Planı, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin ilk planıdır. Eğitim kurumlarının teknolojiye ve çevreye uyumlu olması, eğitim sistemi ile ilgili eğitsel veri ambarının oluşturulması Kalkınma planı içerisinde bulunan, eğitimde dijital dönüşüm ile ilgili hedeflerdendir. Ayrıca Türk Eğitim Sistemine rehberlik eden Millî Eğitim Şuralarında da eğitimde teknolojinin kullanımına ilişkin kararlar alınmıştır (Çoruk, 2019). 2021 yılında düzenlenen 20. Millî Eğitim Şurasında ‘Temel Eğitimde Erişimin ve Eğitimde Niteliğin Arttırılması’ başlığı altında, eğitim alanında dijital teknolojilerin kullanımına yönelik kararlar alınmıştır.

Son yıllarda teknolojiyi eğitime transfer edebilmenin önemi, tüm dünya tarafından tecrübe edilmiştir. 2020 yılının en önemli gündem maddesini oluşturan, bireylerin hafızalarına pandemi olarak kazınan Koronavirüs (Covid-19) hastalığı, teknolojinin entegrasyonunu hızlandırmış ya da zorunlu kılmıştır. Bu süreçteki yaşanan dijital dönüşümler, eğitimin devamlılığının sağlanması noktasında en önemli araç haline gelmiştir. İlk olarak 2019 yılında ortaya çıkan ve 2020 yılında salgın hastalık olarak tüm dünyada yayılmaya başlayan Koronavirüs, birçok alanı etkilediği gibi eğitim alanını da etkileyerek yüz yüze eğitimin kesintiye uğramasına neden olmuştur. Bu süreçte ülkemizde de hastalığın ülke geneline yayılmasını önlemek amacıyla dijital teknolojiler sürece dahil edilmiş ve uzaktan eğitime hızlı bir şekilde geçiş yapılmıştır. 23 Mart 2020 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı tüm eğitim kademelerinde yürütülmeye başlanan uzaktan eğitim, dijital öğrenmeyi de beraberinde getirmiştir. Dijital öğrenme, uzaktan eğitimin sürdürülebilirliği noktasında devam edebilmiş, teknolojik

imkansızlıklar nedeniyle erişim sağlayamayan öğrenciler için gerçekleştirememiştir. Ayrıca bu süreçte öğrencilerin, uzaktan eğitime ne derece ulaşabildikleri tam anlamıyla bilinmediği için ölçme ve değerlendirme noktasında da birçok sorunla karşılaşmıştır (Çoruk, 2021). Pandemi döneminde geçilen uzaktan eğitim, bu alanda dijitalleşmeyi de beraberinde getirmiştir. Bu dönemde sabit pedagojik çerçeveden bakmak yerine dahi ileri gitmek önemlidir (Peimani ve Kamalipour, 2021). Bu da ancak dijital dönüşümün gerçekleşmesi ile mümkün olacaktır. Eğitim alanında dijitalleşme inovatif teknolojilerin eğitim müfredatına entegre edilmesine yönelik bir süreçtir ve öğrenci özerkliği, işbirliğine dayalı öğrenme-öğretme süreci ve hem öğretmen hem de öğrencilerin bilişsel-sosyal varlığına odaklanan bir pedagojik yaklaşımı gerektirir (Cramarenco, Burc'a-Voicu ve Dabija, 2023).

Alinyazın incelendiğinde Nalbantoğlu (2021) tarafından yapılan çalışmada Covid-19 sürecinde dijital dönüşüm incelenmiştir. 2021 yılında Karaca ve Karaca'nın araştırmalarında 2023 Eğitim Vizyon Belgesi dijitalleşme açısından incelenmiştir. Çınar, Güngör, Uyar ve Tarhan (2022) eğitim alanında yaşanan dijital dönüşümü ve bu süreçteki eğitim çalışmalarını araştırmışlardır. Salgın döneminde yükseköğretimde dijitalleşme sürecini, sorunlarını ve çözümlerini Babaoğlu ve Kulaç (2021) çalışmalarında tartışmışlardır. Yapılan araştırmalar incelendiğinde, eğitim kurumlarında salgın döneminin dijitalleşme sürecini nasıl etkilediği araştırılmış veya bu dijitalleşme süreci sadece 2023 Eğitim Vizyon Belgesi ile sınırlı tutulmuştur. Yapılan çalışmada hem 2023 Eğitim Vizyon Belgesi hem de 11. Kalkınma Planı içerisindeki dijital dönüşüm hedeflerinin gerçekleştirilmesi öğrenci görüşleri ile değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Gerçekleştirilen bu çalışmanın amacı; salgın sürecinde uzaktan eğitimi deneyimlemiş olan ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin görüşleri doğrultusunda, 2023 Eğitim Vizyon Belgesi ve 11. Kalkınma Planı içerisindeki dijital dönüşüm hedeflerinin gerçekleşmesine ilişkin görüşlerini belirlemektir.

Araştırmanın amacına uygun olarak belirlenen araştırma soruları aşağıda verilmiştir.

- Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde dijital dönüşüm kavramı ile ilgili görüşleri nelerdir?
- Öğrencilerin uzaktan eğitim süreci boyunca kullandıkları Eğitim Bilişim Ağı portalına yönelik görüşleri nelerdir?
- Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde kullandıkları Eğitim Bilişim Ağı portalı içerisindeki dijital içerik ve materyallere yönelik görüşleri nelerdir?
- Uzaktan eğitim sürecinde, dijital içeriklerin etkin olarak kullanılması ve geliştirilmesi ile ilgili okul yöneticilerinin katkılarına yönelik öğrenci görüşleri nelerdir?

- Uzaktan eğitim sürecinde dijital ortamda gerçekleştirilen eğitim-öğretim etkinlikleri çerçevesinde, ölçme ve değerlendirmeye yönelik öğrenci görüşleri nelerdir?

Salgın süreci, her alanda olduğu gibi eğitim alanında da dijital dönüşüm sürecini hızlandırmıştır. Bu nedenle yapılan bu araştırma, uzaktan eğitim sürecinde dijital dönüşümde gelinen noktanın belirlenmesine yardımcı olacak ve yapılacak olan diğer çalışmalara fayda sağlayacaktır.

YÖNTEM ve MATERYAL

Araştırma Deseni

Bu çalışmada, uzaktan eğitim sürecinde dijital dönüşüm hedeflerinin gerçekleşmesine yönelik öğrenci görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaçla çalışmada var olan durumu derinlemesine betimleyen ve aktörlerin bakış açılarını anlamaya yardımcı olan nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Nitel araştırma yorumlamacı kurama dayanırken belirli koşullar altında oluşan olay ve olgulara açıklama getirmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Çalışmada dijital dönüşüm hedeflerinin gerçekleşme düzeyini belirlemek için öğrenci görüşlerine başvurulmuştur. Bununla ilgili olarak araştırma, bireylerin herhangi bir olguya yönelik yaşantılarını, bunlara yüklediği anlamların ortaya çıkmasını sağlayan olgubilim (fenomenoloji) deseni ile şekillendirilmiştir. Fenomenoloji deseni insan olgusu üzerine yoğunlaşarak, olguyu tecrübe eden bireylerle derinlemesine görüşülmesini, kişilerin sahip oldukları deneyimleri öznel bakış açılarıyla ne şekilde anlamlandırdığının araştırılmasını içermektedir (Yalçın, 2022).

Çalışma Grubu

Maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminin kullanıldığı çalışma grubunu, Çanakkale il merkezinde bulunan 2021-2022 eğitim öğretim yılı içerisinde ortaöğretim kademesinde eğitim alan 143 öğrenci oluşturmaktadır. Maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminde amaçların farklılığı oluşturularak, farklı durumlar için ilgili paydaşların tecrübelerinin öğrenilmesi amaçlanmaktadır (Yağar ve Dökme, 2018). Araştırmaya Çanakkale il merkezinde bulunan farklı lise türlerinde 9, 10, 11 ve 12. sınıflarda eğitim almakta olan öğrenciler dahil edilerek çeşitlilik elde edilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin demografik özellikleri

	Kategoriler	Frekans
Cinsiyet	Kadın	94
	Erkek	49
Sınıf	9. sınıf	76
	10. sınıf	34
	11. sınıf	15
	12. sınıf	18

Tablo 1’de bulunan bilgilere göre araştırmanın çalışma grubunu büyük oranda kadın öğrenciler oluşturmakta ve ağırlıklı olarak 9. sınıf düzeyinde eğitim görmektedirler.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada öğrenci görüşlerinin toplanması amacıyla araştırmacılar tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Görüşme yöntemi, bireyin iç dünyasına girerek onun sahip olduğu tecrübeleri, tutumları, düşünceleri anlamaya yardımcı olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Görüşme formunda bulunan sorular, 2023 Eğitim Vizyon Belgesi ve 11. Kalkınma Planı içerisindeki dijital dönüşüm hedefleri çerçevesinde oluşturulmuştur. Görüşme formunun ilk bölümünde demografik bilgiler, ikinci bölümünde ise dijital dönüşüm hedefleri dikkate alınarak hazırlanmış olan sorular bulunmaktadır.

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirliğe karşılık olarak inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlılık ve doğrulanabilirlik ölçütleri ön plandadır. Nicel araştırmalarda kullanılan geçerlik kavramının yerine inandırıcılık ve aktarılabilirlik, güvenilirlik kavramına karşılık da tutarlılık ve doğrulanabilirlik kavramları kullanılmaktadır (Arslan, 2022). İnandırıcılık ölçütü çerçevesinde görüşme formları oluşturulurken ilk aşamada taslak formlar hazırlanarak Eğitim Yönetimi alanında görev yapan üç öğretim üyesine gönderilmiştir. Öğretim üyelerinden elde edilen dönütlere yönelik gerekli düzenlemeler yapılarak 3 öğrenci ile pilot uygulamalar yapılmıştır. Pilot uygulamaların sonucunda elde edilen sonuçlara göre görüşme formlarına son şekli verilmiştir. İnandırıcılık oranını arttırmak için analiz sonucunda oluşturulan temalar ve kodlarda uzman incelemesi yapılarak görüş birliği sağlanmıştır. Ayrıca görüşme formuna başlamadan önce katılımcılara gönüllü onam formu sunularak araştırmaya yönelik bilgi verilmiş, çalışmaya gönüllülük esası ile katılmaları istenmiştir. Tutarlık kapsamında ise araştırma sonucunda elde edilen bulgular yorum katılmadan sunulmuştur. Araştırmanın aktarılabilirliği yani dış geçerliği için amaca uygun çalışma grubunun seçilmesine, bu çerçevede grubun heterojen olmasına dikkat edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan verilerin analizi esnasında kişisel verilerin gizliliği ile ilgili olarak öğrencilerin kişisel bilgileri açıkça belirtilmemiş, bunun yerine öğrenciler [Ö(1), Ö(2), Ö(3)] şeklinde kodlanmıştır. Verilerin çözümlenirken içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, kolayca fark edilen olgular yerine ilk bakışta fark edilemeyen öğeleri ortaya çıkarmayı amaçlar (Metin ve Ünal, 2022). Araştırma sonucunda elde edilen verilerin içerik analizi ile çözümlenmesinin ardından ilgili kodlar oluşturulmuştur. Bu süreçte frekans ve yüzde analizinden yararlanılmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Uzaktan Eğitim Sürecinde Dijital Dönüşüm Kavramı

Araştırma kapsamında öğrencilere ilk olarak ‘uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin dijital dönüşüme yönelik görüşleri nelerdir?’ sorusu sorulmuştur. Elde edilen görüşlere yönelik oluşturulan kodlar aşağıda sunulmuştur. Uzaktan eğitim sürecinde dijital dönüşüme ilişkin öğrenci görüşleri şu şekildedir:

Tablo 2. Uzaktan Eğitim Sürecinde Dijital Dönüşüm Kavramına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Tema	Kodlar	Frekans
Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde dijital dönüşüm kavramına ilişkin görüşleri	Online/uzaktan ders	42
	Teknolojinin eğitime dahil edilmesi	39
	Dijital değişim ve dönüşüm	16
	Olumsuz	10
	Dijital platform	8
	Dijital dünya, dijital yaşam tarzı	7
	Fiziki okulların yerini alabilecek bir kavram	6

Uzaktan eğitim sürecinde dijital dönüşüme ilişkin öğrenci görüşleri; ‘online/uzaktan ders’ (f=42), ‘teknolojinin eğitime dahil edilmesi’ (f=39), ‘dijital değişim ve dönüşüm’ (f=16), ‘olumsuz’ (f=10), ‘dijital platform’ (f=8), ‘dijital dünya/dijital yaşam tarzı’ (f=7), ‘fiziki okulların yerini alabilecek bir kavram’ (f=6) olarak belirtilmiştir. Dijital dönüşüm kavramını, teknolojinin eğitime dahil edilmesi şeklinde görüş bildiren öğrencilerden birisinin cevabı şu şekildedir:

“Dijitale dönüş hayatımızın dijital bir şekilde biçimlenmesini yani dijital elektronik aletlere yakınlaştığımızı anlıyorum.” Ö (9)

Dijital dönüşüm kavramını ‘dijital değişim ve dönüşüm’ olarak düşünen öğrencilerden biri görüşünü; *“fiziksel olarak bir şeyleri yaşayıp gördüğümüz bir çağdan dijital olan teknolojinin içinde olduğu çağa geçiş”* Ö (137) olarak ifade etmiştir.

Uzaktan Eğitimin Sürecinde Dijital Dönüşümün Gerçekleşmesi

Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde dijital dönüşüm kavramına ilişkin görüşleri alındıktan sonra, ikinci aşamada bu süreçte dijital dönüşümün gerçekleşmesi ile ilgili düşünceleri tespit edilmek istenmiştir. Çalışma grubunu oluşturan 149 öğrenciye uzaktan eğitim sürecinde dijital dönüşümün gerçekleşip gerçekleşmediği sorulmuştur. Çalışmaya katılan 92 öğrenci dijital dönüşüm gerçekleşmedi yönünde, 51 öğrenci ise gerçekleşti şeklinde görüş bildirmişlerdir. Sonraki aşamada öğrencilere bu düşüncelerinin nedeni sorulmuştur ve alınan cevaplar doğrultusunda aşağıdaki kodlar oluşturulmuştur.

Tablo 3. Uzaktan eğitim sürecinde dijital dönüşümün gerçekleşmesi konusunda öğrenci görüşleri

Tema	Kodlar	Frekans
Gerçekleşme nedenleri	Teknoloji sayesinde gerçekleşti	7
	Zorunlu olarak (salgın nedeniyle) gerçekleşti	4
	Verimli/Yararlı	3
Gerçekleşmeme nedenleri	Verimsizlik (eğitim, ders, süreç, vb.)	22
	İnternet bağlantı sorunları /altyapı sorunları	11
	Öğrenci kaynaklı sorunlar (Ekran başında uzun süre kalamama, cihaz sıkıntısı vb.)	10
	Plansız ve hazırlıksız olma / okulların tam anlamıyla kontrolü sağlayamaması	9
	Fırsat eşitsizliği	6

Dijital dönüşümün gerçekleştiğini düşünen öğrencilerin bu düşünceye yönelik sundukları nedenler ‘teknoloji sayesinde gerçekleşti’ (f=7), ‘zorunlu olarak (salgın nedeniyle) gerçekleşti’ (f=4), ‘verimli/yararlı’ (f=3) şeklindedir. Dönüşümün gerçekleşmediğini düşünen öğrencilerin çoğunluğu (f=22) ‘eğitim, ders, vb. süreçlerde verimsizlik’ olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrenci görüşleri doğrultusunda gerçekleşmeme nedenlerine yönelik oluşturulan diğer kodlar ‘internet bağlantı sorunları /altyapı sorunları’ (f=11), ‘öğrenci kaynaklı sorunlar (ekran başında uzun süre kalamama, cihaz sıkıntısı vb.)’ (f=10), ‘plansız ve hazırlıksız olma / okulların tam anlamıyla kontrolü sağlayamaması’ (f=9) ve ‘fırsat eşitsizliği’ (f=6) olarak belirlenmiştir.

‘Teknoloji sayesinde gerçekleşti’ kodu altındaki görüşlerden bir tanesi: “*teknoloji olmasaydı eğer eğitimden daha fazla geride kalabilirdik fakat insanlığın elinde olan bu teknoloji sayesinde eğitim devam ettirilebildi. Bana kalırsa gerçekleşmesi gayet iyi oldu*” Ö (19) şeklindedir. Dijital dönüşümün gerçekleşmediğini ifade eden öğrenci görüşleri arasında; “*insanlar katılsa bile çoğu kişi uzaktan eğitimde bir şey anlamadı, derse girmedi derse girse bile ders açıkken başka bir şeyle uğraştılar*” Ö (5) şeklinde bir ifade yer almaktadır.

Uzaktan Eğitim Sürecinde Eğitim Bilişim Ağı Portalı (EBA)

Öğrencilere bu aşamada uzaktan eğitim sürecinde kullandıkları Eğitim Bilişim Ağı portalının etkililiğine ve verimliliğine yönelik düşünceleri sorulmuştur. Öğrencilerin cevapları doğrultusunda ilgili kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Uzaktan eğitim süresince kullanılan eğitim bilişim ağı portalının etkili ve verimliliğine yönelik öğrenci görüşleri

Tema	Kodlar	Frekans
Eğitim Bilişim Ağı portalını etkili ve verimli bulma nedenleri	Yeterli/zengin içerik	21
	Programın kullanışlı özelliklere sahip olması (test, konu tekrar videoları vb.)	20
	Kullanımı ve erişimi kolay	13
	Öğrenmeye yardımcı	13
	Online ders ve ödevlere imkan sağlaması	5
Eğitim Bilişim Ağı portalını etkili ve verimli bulmama nedenleri	Yetersiz altyapı ve teknik aksaklık	37
	Yetersiz bir uygulama	21
	Bağlantı sorunları	19
	Öğreten kaynaklı yetersizlik / Uygulamada derslerin iyi anlatılmaması	8
	İçeriğin ve açıklamaların yetersiz olması	6
	Okuldaki yüz yüze ders ortamının sağlanamaması	6
	Öğrenci kaynaklı sorunlar	6

Tablo 4 incelendiğinde çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin çoğunluğunun Eğitim Bilişim Ağı Portalını etkili bulduğu görülmektedir. Öğrencilerin Eğitim Bilişim Ağı Portalını etkili bulma nedenlerine yönelik kodlar; ‘yeterli/zengin içerik’ (f=21), ‘programın kullanışlı özelliklere sahip olması (test, konu tekrar videoları vb.)’ (f=20), ‘kullanımı ve erişimi kolay’ (f=13), ‘öğrenmeye yardımcı’ (f=13), ‘online ders ve ödevlere imkan sağlaması’ (f=5) olarak belirlenmiştir.

Eğitim Bilişim Ağı Portalını etkili bulmama nedenlerine yönelik öğrencilerin belirtmiş oldukları görüşler; ‘yetersiz altyapı ve teknik aksaklık’ (f=37), ‘yetersiz bir uygulama’ (f=21), ‘bağlantı sorunları’ (f=19), ‘öğreten kaynaklı yetersizlik / uygulamada derslerin iyi anlatılmaması’ (f=8), ‘içeriğin ve açıklamaların yetersiz olması’ (f=6), ‘okuldaki yüz yüze ders ortamının sağlanamaması’ (f=6) ve ‘öğrenci kaynaklı sorunlar’ (f=6) şeklindedir.

‘Yeterli ve zengin içerik’ kodu altındaki öğrenci görüşlerinden bir tanesi ‘*uygulamanın basitliği olsun çözünürlüğü olsun kullanması kolay. Aynı zamanda uygulama içerisinde bulunan testler olsun konu anlatımları bence gayet yerinde*’ Ö (1) olarak ifade edilirken, etkili ve verimli bulmama nedeni olarak ise ‘yetersiz altyapı ve teknik aksaklık’ kodu altında; “*çünkü sürekli çöküyor ve EBA’nın içeriğini yeterli bulmuyorum. Öğretmenlerinin kötü anlattığını düşünüyorum*” Ö (22) şeklinde görüş belirtilmiştir.

Uzaktan Eğitim Sürecinde Eğitim Bilişim Ağı Portalı İçerisindeki Dijital İçerik ve Materyaller

Araştırma çerçevesinde öğrencilere uzaktan eğitim sürecinde kullanmış oldukları Eğitim Bilişim Ağı Portalı içerisindeki dijital içerik ve materyallerle ilgili görüşleri sorulmuştur. Sonraki aşamada ise bu görüşlerini destekleyen nedenleri belirtmeleri istenmiştir. Öğrencilerin ifade ettikleri nedenler tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Eğitim Bilişim Ağı portalı içerisinde bulunan dijital içerik ve materyallere ilişkin öğrenci görüşleri

Tema	Kodlar	Frekans
Eğitim Bilişim Ağı portalı içerisinde bulunan dijital içerik ve materyalleri yeterli bulma nedenleri	Dijital içerik ve materyallerin nitelik ve nicelik olarak ihtiyacı karşılaması	38
	Her konunun mevcut olması	12
	Öğrenmeye yardımcı olma	10
	Rahat ulaşım	4
	Portalı kullanma bilgisine sahip olanlar için avantajlı bir uygulama	4
	Anlaşılır içeriğe sahip olma	4
	Kullanışlı	4
Eğitim Bilişim Ağı portalı içerisinde bulunan dijital içerik ve materyalleri yetersiz bulma nedenleri	Dijital içerik ve materyallerin nitelik ve nicelik olarak eksik olması	13
	Konu anlatımı /videoların bulunmaması ya da kötü olması	8
	Teknik sorunlar	6
	Bazı konular ile ilgili test sayısının az olması veya hiç bulunmaması	5
	Verimsiz	5
	Yüz yüze eğitimin yerinin alamaması	3
	Kitap, test vb. kaynakların dijital formda olduğu için yeterli fayda görememe	3
	Öğrenci seviyesine uygun soruların olmaması	3

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu portal içerisinde bulunan dijital içerik ve materyalleri yeterli bulmuştur. Yeterli bulma nedenleri olarak da ‘dijital içerik ve materyallerin nitelik ve nicelik olarak ihtiyacı karşılaması’ (f=38), ‘her konunun mevcut olması’ (f=12), ‘öğrenmeye yardımcı olma’ (f=10), ‘rahat ulaşım’ (f=4), ‘portalı kullanma bilgisine sahip olanlar için avantajlı bir uygulama’ (f=4), ‘anlaşılır içeriğe sahip olma’ (f=4) ve ‘kullanışlı’ (f=4) olarak görüş belirtmişlerdir. Yetersiz bulan öğrencilerin ise sundukları nedenler; ‘dijital içerik ve materyallerin nitelik ve nicelik olarak eksik olması’ (f=13), ‘konu anlatımı /videoların bulunmaması ya da kötü olması’ (f=8), ‘teknik sorunlar’ (f=6), ‘bazı konular ile ilgili test sayısının az olması veya hiç bulunmaması’ (f=5), ‘verimsiz’ (f=5), ‘yüz yüze eğitimin yerinin alamaması’ (f=3), ‘kitap, test vb. kaynakların dijital formda olduğu

için yeterli fayda görememe' (f=3) ve 'öğrenci seviyesine uygun soruların olmaması' (f=3) şeklinde ifade edilmiştir.

'Dijital içerik ve materyallerin nitelik ve nicelik olarak ihtiyacı karşılaması' kodu altındaki örnek bir öğrenci görüşü: "sınav sorularıyla aynı seviyede ve öğretici materyaller vardı" Ö (14) olarak ifade edilirken, EBA içerisinde bulunan dijital içerik ve materyalleri yeterli bulmayan öğrencilerin 'teknik sorunlar' koduna yönelik cevabı ise; "Çoğu öğrencinin bunlara ulaşması zor ve fayda sağladığı söylenemez. Kitap, test ve benzeri şeyler dijital platformda olunca yeterli etki gösterilmiyor." Ö (60) şeklindedir.

Uzaktan Eğitim Sürecinde Okul Yöneticilerinin Öğrencilere Yönelik Katkıları

Çalışmanın bu aşamasında, uzaktan eğitim sürecinde dijital içeriklerin etkin olarak kullanılması ve geliştirilmesi ile ilgili okul yöneticilerinin öğrencilere yönelik katkıları araştırılmıştır. Bu kapsamda araştırmaya katılan 143 öğrencinin büyük çoğunluğu, okul yöneticilerinin kendilerine yönelik herhangi bir katkısının olmadığını ya da bu konuda kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Okul yöneticilerinin dijital içeriklerin etkin olarak kullanılması ve geliştirilmesine yönelik katkısı olduğunu düşünen öğrenci cevapları ise tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Okul yöneticilerinin öğrencilere katkısı

Tema	Kodlar	Frekans
Öğrenci görüşlerine göre okul yöneticilerinin katkısı	Motivasyon sağlama / psikolojik destek / yönlendirme	6
	Online dersler konusunda yardımcı olma	4
	Uygulamaları, ders programı vb. belirleme	3
	Teknik destek sağlama	1
	Dijital platformları kullanmayı öğretme	1

Öğrenciler okul yöneticilerinin uzaktan eğitim sürecinde sundukları katkılar kapsamında; 'motivasyon sağlama / psikolojik destek / yönlendirme' (f=6), 'online dersler konusunda yardımcı olma' (f=4), 'uygulamaları, ders programı vb. belirleme' (f=3), 'teknik destek sağlama' (f=1) ve 'dijital platformları kullanmayı öğretme' (f=1) şeklinde görüşler belirtmişlerdir. Okul yöneticilerinin sundukları katkılara örnek öğrenci görüşleri şu şekildedir:

"Okul yöneticileri bilgisayar odası açmıştı, bilgisayara erişimi olmayanlar ise orayı kullandı."
Ö (4)

"Planlamaları ders yoğunluğuna göre ZOOM mu EBA mı gibi seçim yapmaları en büyük katkılardı." Ö (36)

"Ders programı vb. hazırlanması." Ö (35)

Uzaktan Eğitim Sürecinde Ölçme ve Değerlendirmeye Yönelik Görüşleri

Araştırmanın son aşamasında öğrencilerden uzaktan eğitim sürecinde kendilerine uygulanan ölçme ve değerlendirmeye yönelik görüşleri istenmiştir. Bu çerçevede öğrencilere kendilerine hangi ölçme ve değerlendirme uygulamalarının yapıldığı da sorulmuştur. Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde kullandıkları dijital ortam ve materyallere bağlı olarak ölçme ve değerlendirmeye yönelik görüşleri tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde sınav, ödev, vb. uygulamalar hakkındaki düşünceleri

Tema	Kodlar	Frekans
SINAV	Sınav yapılmadı	5
	Sınav esnasında yeterli güvenlik sağlanamıyor	5
	Yüz yüze olmalı	4
	Sınavlar başarılı bir şekilde yürütüldü	3
	Sınav yapıldı ancak başarılı olmadı.	2
ÖDEV	Ödevler başarılı bir şekilde yürütüldü	20
	Ödevler başarılı olmadı.	7
	Yüz yüze olmalı	3
DİĞER ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME UYGULAMALARI	Yetersiz/ verimsiz	22
	Verimli / yararlı	12
	Yapılmamalı	8
	EBA üzerinden yapıldı	6
	Yapılan uygulamalarda kolaylık ve zorluk dengesi sağlanamadı	5
	Uzaktan yapılmalı	4
	Öğrenmeye katkısı oldu	4
	Yüz yüze eğitimdeki ile aynı	3
	Adaletsizlik ve fırsat eşitsizliği	2

Öğrencilere uzaktan eğitim sürecinde uygulanan ölçme ve değerlendirme çalışmalarından bir tanesi olan sınavlar ile ilgili görüşleri ‘sınav yapılmadı’ (f=5), ‘sınav esnasında yeterli güvenlik sağlanamıyor’ (f=5), ‘yüz yüze olmalı’ (f=4), ‘sınavlar başarılı bir şekilde yürütüldü’ (f=3) ve ‘sınav yapıldı ancak başarılı olmadı’ (f=2) şeklindedir. Uzaktan eğitim sürecinde yürütülen ödev çalışmaları ile ilgili olarak belirtilen görüşler şu şekildedir; ‘ödevler başarılı bir şekilde yürütüldü’ (f=20), ‘ödevler başarılı olmadı’ (f=7) ve ‘yüz yüze olmalı’ (f=3).

Uzaktan eğitim sürecinde uygulanan diğer ölçme ve değerlendirme uygulamalarına yönelik oluşturulan kodlar ise: ‘yetersiz/ verimsiz’ (f=22), ‘verimli / yararlı’ (f=12), ‘yapılmamalı’ (f=8), ‘EBA üzerinden yapıldı’ (f=6), ‘yapılan uygulamalarda kolaylık ve zorluk dengesi sağlanamadı’ (f=5), ‘uzaktan yapılmalı’ (f=4), ‘öğrenmeye katkısı oldu’ (f=4), ‘yüz yüze eğitimdeki ile aynı’ (f=3) ve

‘adaletsizlik ve fırsat eşitsizliği’ (f=2) olarak belirlenmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde sınav, ödev, vb. uygulamalar hakkındaki düşüncelerini ifade eden öğrenci görüşlerine örnekler şu şekildedir:

“Ödevler eğlenceliydi testleri hep birlikte yapıyorduk ekranda.” Ö (39)

“Ödev ve sınavlar adaletsizdi. Çoğu evde internet erişimi yok ya da kısıtlı şekilde var. Derslere ve ödevlere ulaşamayan eminim pek çok kişi olmuştur. Bunun dışında ulaşırsak bile TAMAMEN uzaktan olan bir eğitimde sınav söz konusu olmamalı.” Ö (45)

“Okuldaki kadar verimli olmasa da bizim için öğrenme katkıları olmuştur.” Ö (80)

SONUÇ ve TARTIŞMA

2019 yılında ilk vakanın görüldüğü Koronavirüs salgını, tüm dünyada köklü değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Salgının yarattığı tüm olumsuz etkilere rağmen öğrenme kayıplarının önüne geçmek ve sürekli öğrenmeyi mümkün kılmak amacıyla Millî Eğitim Bakanlığına bağlı tüm eğitim kademelerinde uzaktan eğitime geçiş yapılmıştır. Hızlı bir şekilde gerçekleştirilen bu geçiş, eğitim alanında önceden belirlenen dijital dönüşüm hedeflerinin gerçekleştirilmesini mecburi kılmıştır.

2023 Eğitim Vizyon Belgesi ve 11. Kalkınma Planı içerisinde bulunan dijital dönüşüm hedeflerinin tarih aralıkları incelendiğinde, hedeflerin Vizyon Belgesinde 2018-2022, Kalkınma Planında ise 2019-2023 yıllarını kapsadığı görülmektedir. Uzaktan eğitimin başlangıç tarihi olan 16 Mart 2019 tarihine kadar, belirlenen dijital dönüşüm hedeflerinin gerçekleştirilmesi yönünde çeşitli adımların atılmış olması, uzaktan eğitim sürecinde ise bu adımların daha da ilerisine geçilerek hedeflerin gerçekleşmesi gerekmektedir.

Uzaktan eğitim sürecinde yapılmış olan bu çalışmanın ilk aşamasında, öğrencilerin bu hedefler doğrultusundaki dijital dönüşüme yönelik görüşleri araştırılmıştır. Bununla ilgili olarak öğrencilere dijital dönüşüm kavramı sorulmuştur. Öğrenciler, bu kavramı ağırlıklı olarak ‘online/uzaktan ders’ kelimeleri ile ilişkilendirmişlerdir. Öğrencilerin pandemi dönemi öncesinde uzaktan eğitim deneyimlerinin olmaması ya da sınırlı olmasıyla ilgili olarak, dijital dönüşümü uzaktan eğitim ile ilişkilendirdikleri düşünülebilir. Dijital dönüşüm ve uzaktan eğitim ilişkisi Taşlıbeyaz (2020) tarafından yapılan çalışmada öğretim elemanlarında da tespit edilmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde dijital dönüşümün gerçekleşmesi konusunda öğrenciler olumsuz yönde görüş belirtmişlerdir. Bunun nedeni olarak eğitim, ders, süreç, vb. durumlarda verimsizlik yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu sürecin olumsuz geçmesinin nedenleri arasında; öğrencilerin salgın öncesi dönemde uzaktan eğitim deneyimlerinin olmaması, bazı öğrencilerin dezavantajlı bölgelerde yaşamaları ve buna bağlı olarak ortaya çıkan fırsat eşitsizlikleri olduğu söylenebilir. 2020 yılında gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerin dahil edildiği çalışmada, düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip ulusların öğrencilerinin bu süreçte daha fazla ilgi ve desteğe ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir (Qazi, vd., 2020).

Teknolojiye erişimin de içinde bulunduğu teknik ve altyapı ile ilgili sorunlar farklı çalışmalara da konu olmuştur (Arıkan, 2022; Can ve Ozan, 2021; Kara Boğazlıyan, 2021; Karabacak 2022; Keleş Kaya, 2022; Yolcu ve Kurt, 2021). Zayıf internet bağlantısı, sık yaşanan elektrik kesintileri ve bilgi işlem teknolojileri yetkinliği konusundaki eksiklikler bu süreçte en büyük sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır (Shrestha, Haque, Dawadi ve Giri, 2021). Öğrencilerin ders, vb. süreçlerde yaşadıkları olumsuzluklarla ilgili olarak 2011 yılında yurtdışında yapılmış olan çalışmada, teknolojik kısıtlamaların ve öğretmenlerin teknolojileri etkin bir şekilde kullanamaması nedeniyle online derslerin zorlayıcı olduğu ifade edilmiştir (Muthuprasad, Aiswarya, Aditya ve Jha, 2021). Farklı bir bakış açısı ise Haryati, Sukarno ve Purwanto tarafından yapılan ifade edilmiştir. Bu yeni öğrenme ortamının, oluşabilecek öğrenme sorunlarına karşı bireyleri yeni bilgilerle donatmak konusunda zorunlu kıldığını belirtmişlerdir (Haryati, vd., 2021). Bununla ilgili olarak yapılacak olan mesleki gelişim faaliyetleri, öğretmenlerin dijital yetkinliklerini ve güvenliklerini arttırmaya yönelik uygulamaları içerebilir (Nikolopoulou, 2022).

Dönüşüm hedeflerinden bir tanesi olan dijital içerik ve materyallerin etkin olarak kullanımına yönelik öğrenciler, etkili ve verimli olarak görüş belirtmişlerdir. Öğrencilerin bu süreçte, online derslerde yaptıkları öğrenme etkinliklerinde, platformda bulunan içeriklerden yararlandıkları şeklinde yorum yapılabilir. Ayrıca toplanan görüşler neticesinde ‘öğrenmeye yardımcı olma’ kodunun oluşması da bu durumu desteklemektedir. Eğitim Bilişim Ağı içerisindeki dijital içerik ve materyallerin yeterliliği ile ilgili benzer sonuçlara Türker ve Dünder (2020) tarafından öğretmenlere yapılan çalışmada da ulaşılmış ve bununla ilgili olarak çalışmada, ‘zengin içerik’ ve ‘çalışma, etkinlik, ödev ve soru paylaşımı yapılabilmesi’ kategorileri oluşturulmuştur. Ayrıca öğrenciler için kendi kendine öğrenme ortamı oluşturma ve esneklik sunma online eğitimin avantajları arasında sıralanmıştır (Cramarencu, vd., 2023).

Dijital içerikleri etkin olarak kullanma ve geliştirme kültürünün yaygınlaştırılması noktasında okul yöneticilerinin öğrencilere yönelik desteği yeterli bulunmamıştır. Uzaktan eğitim süreci esnasında yöneticilerin sorumluluklarının fazla olması, birinci aşamada sürecin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesinin öncülleri olan öğretmenlere destek sağlamak durumunda kalmaları, uzaktan eğitim sisteminde üst birimlerle kurulan iletişimde aracı rolü üstlenmeleri yeterli desteği sağlayamama nedenleri olarak sıralanabilir. Uzaktan eğitim süreci, okul yöneticilerinin kriz anında sahip olmaları gereken bilgi ve becerilerin önemini tekrar gündeme getirmiştir. Bu bilgi ve beceriler noktasında yetersiz olan yöneticilerin dijital içerikleri kullanma kültürünün yaygınlaştırılmasında da yetersiz kalacakları mutlak bir gerçektir. Diğer taraftan ise okul yöneticilerinin öğrencilerin sahip olduğu olumsuz koşullardan dolayı yeterli desteği ulaştıramama durumları söz konusudur. Yakut ve İçbay (2021) gerçekleştirdikleri araştırmada, okul yöneticilerinin eşitsizleri en aza indirmek amacıyla EBA destek noktalarını kurduklarını fakat taşınabilir sistem ile gelen öğrencilerin bu noktalardan faydalanamadıklarını tespit etmişlerdir. Okul müdürlerinin her öğrenciye ulaşamadığının belirlendiği diğer bir çalışma da Demirdağ (2022) tarafından gerçekleştirilmiştir.

Salgın döneminde öğrencilere yapılan ölçme ve değerlendirme uygulamalarından ödev etkinlikleri başarılı bir şekilde yürütülmüş ancak sınav uygulamalarında benzer etkililik yakalanamamıştır. Bu durum da hedefler arasında bulunan dijital ortam ve materyallerin kullanımına bağlı ölçme ve değerlendirme araçlarının geliştirilemediği, ölçme ve değerlendirme sisteminin yeterli temelli etkinleştirilemediğinin göstergesidir. Benzer sonuçlardan Özbaş (2021) da çalışmasında bahsetmektedir. Uzaktan eğitim sürecinde dijital ortam ve materyalleri aktif olarak kullanan öğrenciler, ölçme ve değerlendirmede bu araçları etkin olarak kullanamamaktadırlar. Bu süreçte yapılan sınavlar gözetmen eşliğinde yürütülemediğinden dolayı ‘çevrim içi sınav’ sorunu gerçek bir zorluk olarak ortaya çıkmaktadır (Hassan, 2021). Ayrıca dikkat çeken önemli bir nokta da ‘sınav yapılmadı’ kodudur. Bu kod dijital ortamda gerçekleştirilen eğitim ve öğretim etkinliklerinin, ölçme ve değerlendirme noktasında eksik kaldığını göstermektedir. Salgın sürecinde uzaktan eğitim deneyimi yalnızca öğrenciler ile sınırlı kalmamaktadır. Öğretmenler de en az öğrenciler kadar bu sürece uyum sağlamaya çabalamakta, dijital becerilerini en etkili olacak şekilde kullanmaya özen göstermektedirler. Kullandıkları dijital ortamların ölçme ve değerlendirmeye uygun olmaması, öğrencilerin altyapı eksiklikleri veya teknik sorunlar nedeniyle derslere katılamamaları, dijital ortamda ölçme ve değerlendirmeye fırsat veren içeriklerin bulunmaması, öğretmenlerin etkili bir şekilde ölçme ve değerlendirmeyi yapamadıklarını destekler niteliktedir.

Pandemi, dijital dönüşümün gerekliliğini tekrar hatırlatan bir süreç olmuştur. Özellikle Covid-19 salgını, ilk kez online eğitimin bu denli geniş ölçekte benimsenmesine yol açmıştır (Chakraborty, Mittal, Gupta, Yadav ve Arora, 2021). Teknolojinin her alana entegrasyonu ile ön plana çıkan 21. yüzyılda dijital ortam ve materyaller, yalnızca oluşabilecek kriz anında eğitimin devamlılığını sağlama noktasında değil, Z kuşağı olarak adlandırılan Milenyum çağı çocuklarının, 21. yüzyıl becerileri ile yetiştirilmesini de mümkün kılacaktır. Dijital dönüşümün getirdiği toplumsal dönüşüme ayak uyduracak, yaşam boyu öğrenme felsefesini benimsemiş bireylerin yetiştirilmesi amacıyla, dijitalleşmeyi eğitimin tüm kademelerine etkili ve verimli bir şekilde entegre etmek, eğitim alanında izlenecek politikaların en önemli hedefi olmalıdır. Bu hedefleri gerçekleştirmek için uygun ve doğru adımların atılması, dijitalleşmenin gerektirdiği teknolojilerle eğitim kurumlarının donatılması, yöneticilerin öncelikli görevlerinin arasındadır. Dijital dönüşüm hedeflerinin gerçekleştirilmesi ve bununla ilgili kültürün oluşturulması amacıyla okul yöneticisi, öğretmen ve öğrencilere gerekli eğitimler verilmeli, buna yönelik yükseköğretim kurumları ile iş birliğine gidilmelidir. Eğitimde dijital dönüşüm ile ilgili kararlar alınırken sürecin tüm paydaşlarının görüşleri alınarak; gerçekçi, ulaşılabilir hedefler konmalıdır. Bu çalışmada 2023 Eğitim Vizyon Belgesi ve 11. Kalkınma Planı içerisinde bulunan eğitim alanı ile ilgili dijital dönüşüm hedeflerinin gerçekleşmesine yönelik öğrenci görüşleri incelenmiştir. Hedeflerin gerçekleşme durumlarına yönelik ortaöğretim kademesinde eğitim gören, salgın sürecinde uzaktan eğitimi deneyimlemiş öğrencilerin görüşleri alınmıştır. Yapılacak olan diğer çalışmalarda, uzaktan eğitim deneyimi bulunan, farklı kademelerdeki öğretmen ve öğrencilerin görüşlerinin alınması,

ilgili görüşler doğrultusunda etkili hedeflerin konulması faydalı olacaktır. Yapılan bu araştırmanın amacı salgın süreci içerisindeki dijital dönüşüme yönelik görüşleri belirlemek olduğu için nitel çalışma olarak şekillendirilmiştir. 21. yüzyılda gelişen teknolojilere bakıldığında, uzaktan eğitim süreci yalnızca pandemi süreci ile sınırlı kalmayacaktır. 21. yüzyıl eğitim misyonları arasında olan yaşam boyu öğrenmenin sürdürülebilirliğini sağlayan en önemli araçlardan bir tanesi uzaktan eğitim sistemidir. Bu nedenle pandemi dönemi de dahil olmak üzere uzaktan eğitimle ilgili çeşitli nicel çalışmalar yapılabilir. Uzaktan eğitim sürecinin en büyük eksikliklerinden bir tanesi ölçme ve değerlendirmenin etkili bir şekilde gerçekleştirilememesi olmuştur. Geçerli ve güvenilir ölçme-değerlendirmeyi mümkün kılacak platformların geliştirilmesi, dijital içerikleri etkin olarak kullanma ve geliştirme kültürünün de benimsenmesine ve yaygınlaştırılmasına katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın yapıldığı tarih itibari ile 11. Kalkınma Planı ve 2023 Eğitim Vizyon Belgesindeki dijital dönüşüm hedeflerinin hayata geçirilmiş olması gerekmektedir. Ancak araştırma sonuçlarına göre hedeflerin gerçekleştirilemediği veya belirli noktalarda eksiklikler olduğu dikkat çekmektedir. Bununla ilgili olarak gerekli incelemelerin neticesinde, tespit edilen eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir.

Bilgilendirme

Bu çalışma birinci yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Etik Kurul İzin Beyanı

Bu çalışma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulunun (Protokol No. 2021-0384) 20.05.2021 tarihli 09/44 sayılı kararı ile Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul ilkelerine uygun olduğuna karar verilmiştir. Araştırmaya tüm katılımcıların gönüllü olarak katılmasına dikkat edilmiş ve gerekli izinler alınmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar, herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan etmişlerdir.

Araştırmacı Katkı Beyanı

Bu çalışmaya birinci yazarın katkı oranı %60, ikinci yazarın katkı oranı %40'tır. Araştırmaya yönelik verilerin toplanması aşamasında birinci yazarın katkısı bulunmakta, verilerin analizi, yorumlanması ve raporlaştırılması aşamalarında her iki yazarın da katkısı bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Arkan, B. (2022). *Uzaktan eğitim sürecinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin EBA canlı ders uygulamasına ilişkin görüşleri* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Eskişehir Anadolu Üniversitesi.
- Arslan, E. (2022). Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51(1), 395-407. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1116878>
- Babaoğlu, C. ve Kulaç, O. (2021). Salgın döneminde dijitalleşme politikaları ve yükseköğretim sistemine yansımalar. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 417-425. <https://doi.org/10.17494/ogusbd.1040772>
- Can, E. ve Ozan, C. (2021). Eğitim Bilişim Ağı (EBA): Covid-19 küresel salgınının yansımaları. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(3), 1553-1595. <https://dergipark.org.tr/en/pub/gefad/issue/67470/883516>
- Chakraborty P, Mittal P, Gupta MS, Yadav S. ve Arora A. (2021). Opinion of students on online education during the COVID-19 pandemic. *Hum Behav & Emerg Tech.*, 3, 357-365. <https://doi.org/10.1002/hbe2.240>
- Çınar, B., Güngör, Y., Uyar, S. ve Tarhan, C. (2022). COVID19 pandemisinin Türkiye'deki dijital dönüşüm süreçlerine etkisi. *Journal of Research in Business*, 7(1), 91-102. <https://doi.org/10.54452/jrb.1025565>
- Çoruk, A. (2019). Planlı kalkınma dönemindeki Milli Eğitim Şûra kararlarının Kalkınma Planlarındaki eğitime ilişkin hedefler çerçevesinde değerlendirilmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 15(4), 297-318. <https://doi.org/10.17244/eku.646042>
- Çoruk, A. (2021). Salgın sürecinde ortaöğretim. A. Çoruk (Ed.), *Covid-19 salgının Türk eğitim sistemine yansımaları* içinde (s. 47-59). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786257676632>
- Cramarenco, R.E., Burcă-Voicu, M.I. ve Dabija D.-C. (2023). Student perceptions of online education and digital technologies during the COVID-19 Pandemic: A systematic review. *Electronics*, 12(2), 2-19. <https://doi.org/10.3390/electronics12020319>
- Demirdağ, S. (2022). Okul yöneticilerinin Covid-19 pandemi sürecine ilişkin görüşleri. *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(1), 273-291. <https://doi.org/10.24315/tred.896204>
- Ekşi, A. (2022). Toplumsal risklerin yönetiminde toplum 5.0 felsefesi. Ö. Çakır, ve Z., T. Karaman (Ed.), *Gelecek Ne Getirecek? Tüm Yönleriyle Toplum 5.0* içinde (s.23-40). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Hamarat, E. ve Arkan, A. (2018). 2023 Eğitim Vizyon Belgesi'nde gelecek becerileri. *SETA Perspektif*, 222, 1-7.
- Haryati, S., Sukarno, S. ve Purwanto, S. (2021). Implementation of online education during the global covid-19 pandemic: Prospects and challenges. *Cakrawala Pendidikan*, 40(3), 604-612. <https://doi.org/10.21831/cp.v40i3.42646>
- Hassan, M. (2021). Online teaching challenges during COVID-19 pandemic. *International Journal of Information and Education Technology*, 11(1), 41-46. <https://doi.org/10.18178/ijiet.2021.11.1.1487>
- Kara, Boğazlıyan, D. (2021). *Pandemi sürecinde EBA üzerinden gerçekleştirilen matematik eğitime yönelik öğretmen görüş ve önerileri* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Kocaeli Üniversitesi.
- Karabacak, Ş. (2022). *Pandemi sürecinde Eğitim Bilişim Ağı (EBA) aracılığı ile gerçekleştirilen İngilizce öğretiminin niteliği: öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri (Erzurum İli Örneği)* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Eskişehir Anadolu Üniversitesi.

- Karaca, İ. ve Karaca, N. (2021). 2023 Vizyon Belgesi'nin dijitalleşme açısından incelenmesi. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi (UEAD)*, 5(1), 1-8. <https://doi.org/10.32960/uead.855514>
- Karaman, S. (2022). Dijital dönüşüm. S. Karaman (Ed.), *Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm* içinde (s. 4-17). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786257052092>
- Kaşık, H. (2022). Dijitalleşme sürecinde beden ve bedenin değişen anlamları. E. Al (Ed.), *Dijital Toplumun İnşası* içinde (s.49-65). Nobel Yayıncılık.
- Keleş, Kaya, S. (2022). *Uzaktan eğitimde EBA kullanımının öğrencilerin başarı ve motivasyonuna etkisi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Eskişehir Anadolu Üniversitesi.
- Metin, O. ve Ünal, Ş. (2022). İçerik analizi tekniği: İletişim bilimlerinde ve sosyolojide doktora tezlerinde kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 273-294. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1227356>
- Muthuprasad, T., Aiswarya, S., Aditya, K.S, Jha, G., K. (2021). Students' perception and preference for online education in India during COVID -19 pandemic. *Social Sciences & Humanities Open*, (3), 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2020.100101>
- Nalbantoğlu, C., B. (2021). Covid-19 sürecinin dijital dönüşüme etkileri. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 07(04), 13-18.
- Nikolopoulou, K. (2022). Online education in early primary years: Teachers' practices and experiences during the COVID-19 Pandemic. *Education Sciences*, 12(2), 76. <https://doi.org/10.3390/educsci12020076>
- Özbaşı, D. (2021). Salgın sürecinde ölçme değerlendirme, kademeler arası geçiş ve merkezi sınavlar. A. Çoruk (Ed.), *Covid-19 Salgının Türk eğitim sistemine yansımaları* içinde (s. 115-126). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786257676632>
- Öztemel, E. (2018). Eğitimde yeni yönelimlerin değerlendirilmesi ve Eğitim 4.0. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 25-30. <https://doi.org/10.32329/uad.382041>
- Peimani, N. ve Kamalipour, H. (2021). Online education and the COVID-19 outbreak: A case study of online teaching during lockdown. *Education Sciences*, 11(2), 1-16. <https://doi.org/10.3390/educsci11020072>
- Sarıtaş, S. ve Badavan, Y. (2023). Dördüncü sanayi devrimi karşısında akademisyenler ve öğrenciler. *Journal of Computer and Education Research*, 11 (21), 129-161. <https://doi.org/10.18009/jcer.1218275>
- Shrestha, S., Haque, S., Dawadi, S. ve Giri, R., A. (2021). Preparations for and practices of online education during the Covid-19 pandemic: A study of Bangladesh and Nepal. *Education and Information Technologies*, 27, 243–265. <https://doi.org/10.1007/s10639-021-10659-0>
- Taşlıbeyaz, E. (2020). *Öğretim elemanlarının dijital dönüşüme yönelik görüş ve beklentilerinin belirlenmesi* [Bildiri sunumu]. 3. Uluslararası Uzaktan Öğrenme ve Yenilikçi Eğitim Teknolojileri Konferansı, Ankara.
- Türker, A. ve Dündar, E. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde Eğitim Bilişim Ağı (EBA) üzerinden yürütülen uzaktan eğitimlerle ilgili lise öğretmenlerinin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 323-342. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.738702>
- Yağar, F. ve Dökme, S. (2018). Niteliksel araştırmaların planlanması: Araştırma soruları, örneklem seçimi, geçerlik ve güvenilirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1-9.

- Yakut, S. ve İçbay, M. A. (2021). Okul yöneticilerinin salgın sürecindeki yönetim deneyimleri ve çözüm önerileri. *Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi*, 4(3), 128-156. <https://doi.org/10.47477/ubed.892129>
- Yalçın, H. (2022). Bir araştırma deseni olarak fenomenoloji. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 213-232. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1227345>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yolcu, H. ve Kurt, M. (2021). Uzaktan eğitim sürecinde EBA canlı derslerle ilgili öğretmenlerin görüşleri. *EKEV Akademi Dergisi* (87), 241-262.
- Qazi, A., Naseer, K., Qazi, J., AlSalman, H., Naseem, U., Yang, S., Hardaker, G. ve Gumaei, A. (2020). Conventional to online education during COVID-19 pandemic: Do develop and underdeveloped nations cope alike. *Children and Youth Services Review*, 119, 1-6. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105582>.